سیاسەتی دەرەوەی چین لە جیهانێکی شێواودا.. هەڵۆ حەسەن

شیکارییەک بۆ کۆنگرە ڕۆژنامەوانییەکەی وانگ یی

لە ئێستادا سیستەمی نێودەوڵەتی نادڵنیایی قووڵی بەخۆیەوە بینیوە، چین هەوڵدەدات خۆی وەک هێزێکی سەقامگیرکەر لە سیاسەتی جیهانیدا جێگیر بکات. لە میانی کۆنگرەیەکی ڕۆژنامەوانیدا کە لە 8ی ئازاری 2026 لە پەراوێزی دانیشتنی چوارەمی 14ەمین کۆنگرەی نیشتمانی گەل لە پەکین بەڕێوەچوو، وەزیری دەرەوەی چین وانگ یی هێڵکارییەکی گشتگیری لەبارەی ئەولەویەتەکانی سیاسەتی دەرەوەی چین و دیدگای چین بۆ نەزمی جیهانی پەرەسەندوو خستەڕوو، پەکین چۆن گێژاوی جیۆپۆلەتیکی ئەمڕۆ لێکدەداتەوە و چۆن بەنیازە وەڵامی ئاڵۆزییە پەرەسەندووەکانی پەیوەندییە نێودەوڵەتییەکان بداتەوە؟،وانگ یی ژینگەی نێودەوڵەتیی ئێستای بە ژینگەیەک وەسف کرد کە بە “گۆڕانکارییەکانی سەدەی نەبینراو” دیاری کراوە. شەڕەکان، ناسەقامگیری سیاسی و پەرەسەندنی کێبڕکێی ستراتیژی کەشێکی نادڵنیایی لە سەرانسەری چەندین ناوچەدا دروستکردووە- لە ئەوروپاوە تا ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و هیندستان-ئاسیا،لەم چوارچێوەیەدا چین بەدوای سەقامگیریدا دەگەڕێت نەک ڕووبەڕووبوونەوە. پەکین ستراتیژی دیپلۆماسی وڵاتەکەی لە ڕێزگرتن لە سەروەری و دژایەتیکردنی تاکلایەنە و پشتیوانی لە هاوکاری نێودەوڵەتیدا سەرچاوەی گرتووە. بە گوتەی وانگ یی، چین بەنیازە بەردەوام بێت لە بەرەوپێشبردنی دیپلۆماسی فرەلایەنە و بەرەنگاربوونەوەی ئەوەی کە بە سیاسەتی دەسەڵات وەسفی دەکات لە پەیوەندییە نێودەوڵەتییەکاندا،سەرکردایەتی چین پێیوایە کە گەشەسەندنی کاریگەرییە جیهانییەکەی مەبەست لێی تەحەدای سیستەمی نێودەوڵەتی نییە بەڵکو چاکسازییە بە ئاراستەیەکی هاوسەنگتر و گشتگیرتر

دیپلۆماسی سەرۆکی دەوڵەت وەک ئامرازێکی ستراتیژی

یەکێک لە تەوەرە سەرەکییەکانی کۆنگرە ڕۆژنامەوانییەکە گرنگی ئەو شتە بوو کە بەرپرسانی چین پێی دەڵێن: “دیپلۆماسی سەرۆکی دەوڵەت”، کۆبوونەوە و سەردانەکانی سەرۆک شی جینپینگ بۆ وڵاتانی جیاواز لە ماوەی ساڵی ڕابردوودا وەک میکانیزمێکی سەرەکی پێشکەشکرا کە لە

ڕێگەیەوە چین هاوبەشییەکان بەهێز دەکات و پەیوەندییە جیهانییەکان بەڕێوەدەبات، لە باشووری ڕۆژهەڵاتی ئاسیا و ئاسیای ناوەڕاستەوە تا ڕووسیا و ئەوروپا، چین پەیوەندی دیپلۆماسی لەگەڵ سەرکردەکانی جیهان چڕتر کردۆتەوە. هەروەها پەکین بەنیازە لە ساڵی 2026دا چەندین بۆنەی گەورەی نێودەوڵەتی میوانداری بکات، لەوانە کۆبوونەوەی سەرکردە ئابوورییەکانی ئاپێک و دووەمین لوتکەی چین و وڵاتانی عەرەبی، ئەم دەستپێشخەرییانە ڕەنگدانەوەی خواستی چینە بۆ فراوانکردنی دەستڕاگەیشتنە دیپلۆماسییەکانی لە هەمان کاتدا خۆی وەک ئەکتەرێکی ناوەندی لە حوکمڕانی جیهانیدا پیشان دەدات، پەیوەندی نێوان چین و ڕووسیا لە کۆنگرە ڕۆژنامەوانییەکەدا گرنگییەکی تایبەتی پێدرا. وانگ یی هاوبەشییەکەی بە جێگیر و خۆڕاگر وەسف کرد سەرەڕای گرژییە نێودەوڵەتییەکان، بەگوێرەی پەکین، پەیوەندی چین و ڕووسیا لەسەر ڕێزگرتنی یەکتر و هەماهەنگی ستراتیژی بنیات نراوە نەک پێکهاتەی هاوپەیمانی فەرمی. هەردوو وڵات زۆرجار لە پرسە نێودەوڵەتییە گەورەکاندا هاوکاری دەکەن و زۆرجار هەڵوێستی هاوشێوەیان هەیە لە بارەی حوکمڕانی جیهانی و ئەمنییەوە، لە ڕوانگەی چینەوە، ئەم هاوبەشییە بەشێکە لە هەوڵێکی فراوانتر بۆ هاندانی سەرهەڵدانی جیهانێکی فرە جەمسەری، کە دەسەڵات بە شێوەیەکی یەکسانتر لە نێوان گەلاندا دابەش دەکرێت نەک لە یەک بلۆکی باڵادەستدا چڕببێتەوە.

هەڵوێستی چین لە بارەی ململانێکانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست

یەکێکی دیکە لە سەرنجە سەرەکییەکانی لێدوانەکانی وانگ یی، پەرەسەندنی گرژییەکان بوو لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، بە تایبەتی ئەو ململانێیەی کە ئێرانی تێدابوو و ناسەقامگیری بەرفراوانی ناوچەکە، چین داوای ئاگربەستی دەستبەجێی کرد و داوای لە هەموو لایەنەکان کرد خۆیان لە پەرەسەندنی زیاتری سەربازی بەدوور بگرن. پەکین جەختی لەوە کردەوە کە بەکارهێنانی هێز بە دەگمەن دەبێتە هۆی چارەسەری درێژخایەن و گفتوگۆی سیاسی تاکە ڕێگای بژاردەیی بۆ سەقامگیری بەردەوام دەمێنێتەوە، ڕێبازی دیپلۆماسی چین بۆ ناوچەکە لەسەر چەند بنەمایەکە: ڕێزگرتن لە سەروەری نیشتمانی، ڕەتکردنەوەی دەستوەردانی دەرەکی و پشتگیریکردن لە چارەسەرکردنی دانوستان. پەکین تادێت خۆی وەک ناوبژیوانێک جێگیر کردووە کە توانای پەیوەندیکردن لەگەڵ چەندین ئەکتەر لە ناوچەکەدا هەبێت، لە دەرەوەی ململانێ ناوچەییەکان، چین بانگەشە بۆ چاکسازی فراوانتر لە دامەزراوەکانی حوکمڕانی جیهانیش دەکات. بەرپرسانی چین تیشکیان خستە سەر گرنگی دەستپێشخەرییەکان کە ئامانجیان ئەوەیە دامەزراوە

نەودەوڵەتییەکان زیاتر نوێنەرایەتی وڵاتانی تازەپێگەیشتو بکەن،چین دەڵێت کە سیستەمی نەودەوڵەتی ئێستا بە شێوەیەکی گونجاو ڕەنگدانەوەی گەشەسەندنی کاریگەری ئابووری و سیاسی باشووری جیهانی نییە. لە ماوەی چوار دەیەی ڕابردوودا وڵاتانی تازەپێگەیشتو بە شێوەیەکی بەرچاو پشکی خۆیان لە ئابووری جیهانی زیاد کردووە، ئەمەش وایکردووە ببنە ئەکتەرێکی ناوەندی لە گەشەپێدانی جیهانیدا،لە ڕێگەی پلاتفۆرمەکانی وەک بریکس و ڕێکخراوی هاوکاری شەنگهای، پەکین هیوادارە هاوکارییەکانی نێوان وڵاتانی ئابووری تازەپێگەیشتووی بەهێزتر بکات و کاریگەرییان لە داڕشتنی یاسا جیهانییەکان زیاد بکات.

چین و ئەمریکا

سەرەڕای زیادبوونی کێبڕکێی نێوان چین و ئەمریکا، وانگ یی جەختی لەسەر گرنگی پاراستنی پەیوەندیی سەقامگیری نێوان ئەو دوو زلهێزە کردەوە،ڕووبەڕووبوونەوەی نێوان دوو گەورەترین ئابووری جیهان دەتوانێت لێکەوتەی جددی بۆ سەقامگیری جیهانی هەبێت،هەڵوەستی فەرمی چین لەسەر بنەمادا دەمێنێتەوە: ڕێزگرتنی یەکتر، پێکەوەژیانی ئاشتیانە و هاوکاریی بردنەوە-بردنەوە. پەکین پێداگری لەسەر ئەوە دەکات کە لە کاتێکدا ڕەنگە دوو وڵات جیاوازییان هەبێت، بەڵام پێویستە ئەم ناکۆکییانە لە ڕێگەی وتووێژەوە بەڕێوەببرێن نەک ململانێ،ئایا دەتوانرێت هاوسەنگییەکی لەو شێوەیە بپارێزرێت یان نا، هێشتا یەکێکە لە پرسیارە هەرە گرنگەکان لە سیاسەتی نەودەوڵەتی هاوچەرخدا،وانگ یی تیشکی خستە سەر خواستی چین بۆ ئەوەی ڕۆڵێکی گەورەتر بگێڕێت لە داڕشتنی داهاتووی سیستەمی نەودەوڵەتی. پەکین بەردەوامە لە پێشخستنی بیرۆکەی جیهانێکی فرە جەمسەری، کە هیچ وڵاتێک زاڵ نەبێ بەسەر بڕیاردانی جیهانیدا،ئەم دیدە پەیوەندییەکی نزیک بە گۆڕانەوەی دیپلۆماسی فراوانتری چینەوە هەیە: جیهانێک کە لەسەر هاوکاری، پەیوەندی ئابووری و گەشەپێدانی هاوبەش بنیات نراوە. بەڵام سەرکەوتنی ئەم ڕێبازە نەک تەنها بەندە بە سیاسەتەکانی چین بەڵکو بەندە بە چۆنییەتی لێکدانەوەی ئەکتەرە جیهانییەکانی دیکە بۆ کاریگەرییە گەشەسەندووەکانی پەکین.

سەرچاوە:

Member of the Political Bureau of the CPC Central Committee and Foreign Minister Wang Yi Meets the Press
https://www.fmprc.gov.cn/eng/wjbzhd/202603/t20260308_11870805.html